Katarina Habe in Barbara Sicherl Kafol, ur.

Glasba in avtizem

Ljubljana: Pedagoška fakulteta univerze v Ljubljani, 2020. 135 strani. 15 €. ISBN: 978-961-253-256-7.

Raziskovanje glasbe je v zadnjih desetletjih prineslo vrsto širitev. Danes je pregled po stroki precej razpršen. V muzikološkem »gospodinjstvu« je vrsta študij vezanih na vrsto drugih spoznavoslovnih področij. Naslovi »glasba in ...« – glasba in kateri koli drugi pojav – se razraščajo. Naslovi v RILMu, kot so, denimo, »Music and Medievalism«, »Music and Letters«, »Music and Film«, »Music and Social Media«, »Music and Podcasts«, »Music and Health«, »Music and Literature«, »Music and Meaning«, »Musik und Kirche«, »Musik und Identität« ipd. samo nakazujejo raznolikost zanimanja za raziskovanje glasbe v *določenih* družbenih in družboslovnih okvirih. Ni sicer natančne analize sodobnih prizadevanj na področju raziskovanja glasbe. Vendarle ni pretirano reči, da je področje raziskovanja glasbe precej razdrobljeno. Razdeljeno je po disciplinah, ki se uveljavljajo z različno dinamiko.

Recenzirana knjiga sodi na področje psihologije glasbe. V okviru raziskovanja glasbe se psihologija glasbe pri nas praktično šele oblikuje kot akademska disciplina. Za to ima zasluge predvsem peščica raziskovalk in raziskovalcev pri nas, ki so še vedno na obrobju akademskega muzikološkega obzorja. Kljub temu jim nikakor ne kaže odrekati, da so doslej izkazali pomemben interes in s svojim delom tudi dokazali pristojnost za različne vsebine s širokega kroga psihologije glasbe. Med njimi je zlasti prva urednica pričujočega zbornika, Katarina Habe (profesorico psihologije na Akademiji za glasbo), izjemno aktivna in tudi prodorna na raziskovalnem področju. In tokrat je s sodelavko Barbaro Sicherl Kafol (profesorico glasbene didaktike na Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani) pripravila pravcato raziskovalno glasbeno-raziskovalno poslastico.

Obe raziskovalki sta znani po svojem večplastnem pogledu na raziskovanje glasbe. V raziskovalno stabilnejših okvirih bi mogli govoriti o holističnem pristopu, ki ga nakazuje misel iz uvodnika, da »[u]kvarjanje z glasbo zajame posameznika celostno, v dialogu 'srca, telesa in uma'« (str. 7). Vendarle bi za celovitost tematike avtizma in glasbe, s katero se urednici spoprijemata, kazalo tudi v naslovu knjige dodati še avtorico tretje spremne besede v knjigi. To je pediatriinja, profesorica Marta Macedoni-Lukšič z Inštituta za avtizem in sorodne motnje. Še več. Ko bralec nadaljuje branje, se zvrsti šest poglavij, kjer je

pri enem samo prva urednica soavtorica, medtem ko druga poglavja podpisujejo večidel mlade raziskovalke in raziskovalec.

Gre za vpogled na avtizem in glasbo po naslednjem vodilu: »Upamo, da bodo izsledki naših raziskav [...] nagovorili tiste, ki so v stiku z otroki [...], da v glasbi prepoznajo orodje, ki pri otrocih [...] vodi do izjemnega napredka in predstavlja zanje najučinkovitejšo pot inkluzije v ožje in širše socialno okolje ter jim omogoča večjo kakovost bivanja.« (Str. 9) Naj v kratkem strnem vsebino knjige po posameznih poglavjih.

1. Katarina Zadnik in Claudia Bajs: »Inkluzija otrok s posebnimi potrebami v glasbenih šolah – prepletanje glasbenega izobraževanja in glasbene teorije.«

V prvem poglavju soavtorici temeljito pretreseta glasbenoizobraževalni program v Sloveniji, Avstriji in Nemčiji. Tovrstno primerjalno prakso si je mogoče le želeli, nikakor ne samo na področju glasbe.

V prvi vrsti so seveda otroci s posebnimi potrebami in njihova umestitev v šolski sistem. Izjemno dragocen vpogled, ki se izteče v pogled na inkluzivnost *drugačnosti* pri pouku v šolah. Glavno sporočilo se zdi: »Glasbena šola lahko postane inkluzivna glasbena šola in pomembno središče ne le kulturnega razvoja, temveč tudi razvoja slovenske družbe.« (Str. 35)

2. Urša Drofenik, Urban Juhart, Jasna Klemenčič: »Učinki glasbenega izobraževanja na psihični razvoj otrok z motnjami avtističnega spektra.«

»Motnje avtističnega spektra« (nadalje MAS) je izraz za skupino vseživljenjskih razvojnih motenj, ki jih »normalni« ljudje hitro opazijo po odstopanjih od »običajnih« načinov občenja. Avtorji so izvedli empirično študijo primera v dveh skupinah otrok – obiskovalci glasbenih šol in tistih zunaj nje –, in sicer »o glasbenih preferencah in učinkih glasbe na različna področja razvoja otroka« s to boleznijo. Poleg teoretičnega uvoda s pretresom obstoječe literature avtorji predstavijo svojo empirično študijo, ki je prva tovrstna raziskava pri nas. Kot glavno ugotovitev avtorji izpostavijo višjo samopodobo otrok, ki obiskujejo glasbeno šolo v primerjavi z drugimi, dodati pa kaže tudi starejše izsledke, ki pričajo o vrsti drugih koristi ukvarjanja z glasbo in jih avtorji razgrnejo v sklepni diskusiji.

3. Nuša Piber: »Primer dobre prakse glasbene inkluzije mladostnikov z motnjami avtističnega spektra v Sloveniji: glasbeni projekt Fantom iz opere.«

Osrednja glasbena pedagoginja »iz prakse«, ki se ukvarja z otroki, pri katerih je ugotovljena MAS. Avtorica, ravnateljica *vključujoče* Glasbene šole DO RE MI (Bled) z dolgoletnimi izkušnjami dela z otroki z MAS, je izpeljala izjemno zanimivo študijo primera s štirimi mladostniki. Študija izjemno posrečeno nadgrajuje spoznanja predhodnega poglavja tudi metodološko: za razliko od

predhodne je zasnovana izrazito kvalitativno, poleg staršev otrok z MAS so tu vključeni v prvi vrsti mladi pianisti, namesto ankete je glavni pristop longitudinalna analiza področij napredka po petmesečnih pripravah in devetih glasbenoscenskih nastopih *Fantom iz opere*. Izjemno vredna študija, ki kaže napredek mladostnikov z MAS na področju komunikacije.

4. Katja Korošec in Katarina Habe: »Glasbeno izobraževanje otrok in mladostnikov z motnjami avtističnega spektra: evalvacija projekta ŠIPK GIMAS.«

Tudi četrto poglavje knjige je študija primera, ki je nastala v okviru Študentskih inovativnih projektov (ŠIPK), in sicer z naslovom *Glasbeno izobraževanje otrok in mladostnikov z motnjami avtističnega spektra*. Avtorici sta z jasno metodološko postavljenim in nadalje izpeljanim *opazovanjem*, ki se je odvijalo v sodelovanju med Akademijo za glasbo, ljubljansko Pedagoško fakulteto in inkluzivnim Glasbenim centrom DO RE MI ter tamkajšnjo delovno mentorico Nušo Piber prišli do sklepa, da je pri večini otrok oziroma mladostnikov opazen napredek »na področju čustvene in socialne kompetentnosti kot tudi na področju pozornosti« (str. 85).

5. Alja Lapuh: »Glasbene sposobnosti otrok z motnjami avtističnega spektra.«

Poglavje se ukvarja s proučevanjem »bazičnih glasbenih sposobnosti« pri glasbeno posebej šolajočih se otrocih in tistih, ki tega izobraževanja niso deležni. Pri obeh skupinah otrok, ki jih je bilo skupno štirideset v starosti od šest do dvanajst let, je avtorica ugotavljala tudi razliko med nevrotičnimi in tistimi z MAS. Avtorica je uporabila Gordonov test glasbene avdiacije in avdiometrični preizkus, izpeljan iz Willemsove pedagogike. Rezultati kažejo, da so otroci z Aspergerjevim sindromom uspešnejši pri Gordonovem preizkusu glasbene avdiacije tonalnosti in bolje razlikujejo osmine tona v primerjavi z otroki s Kannerjevim avtizmom. Zanimivo pa, da so se tako nevrotični kot MAS otroci izkazali bolje pri tonalnosti kot pri ritmiki na Gordonovem testu avdiacije, čeprav zgodovinarji in teoretiki prikazujejo ritem kot primarno glasbeno prvino.

6. Veronika Rogelj in Polona Štule: »Glasbena terapija za otroke in mladostnike z motnjami avtističnega spektra.«

Zbornik sklepa prispevek o pomenu glasbene terapije pri otrocih, ki imajo MAS. Prispevek ponuja vpogled na tudi pri nas naraščajoče področje zdravljenja z glasbo. Dodana vrednost je vključitev izkušenj glasbene terapevtke Špele Loti Knoll, vodje študija glasbene terapije na Inštitutu Knoll za glasbeno terapijo in supervizijo, katerega sodelavka je sicer tudi druga avtorica prispevka. Zbornik se tako konča z jasno osredotočenim pogledom na glasbeno terapijo otrok z MAS – s pogledom na dejavnost, ki pomaga otrokom »na socialnem

področju, posredno pa tudi v komunikaciji, vendar pretežno kot sredstvu za grajenje odnosa in razvoj socialnih veščin« (str. 119).

V celoti lep dosežek. Prva sistematična študija na Slovenskem o glasbi in MAS. Urednicama gre zahvala, da sta zbrali tehtno – in mlado – ekipo, ki je tematiko osvetlila z različnih gledišč. Zbornik je kratka, a pomembna knjiga ne le za psihologijo glasbe, temveč za širše področje raziskovanja glasbe pri nas. Ponuja namreč lep zgled, kako se z različnih strokovnih in metodoloških izhodišč obravnava pomembna eksistenčna problematika. Meddisciplinarnost bi sicer lahko bila še širše zastavljena (denimo še s stališča psihiatrije) in zbornik tudi oblikovan kot akademski zbornik (poglavja v kazalu nimajo dodanih avtorjev, čeprav so avtorska, in ni predstavitev avtoric in avtorja). Kljub temu pa take pomanjkljivosti ne zmanjšajo vrednosti celote, ki nakazuje vredno širitev raziskovalnega zanimanja na področju glasbe pri nas v smer psihologije.

Vsekakor knjigo toplo priporočam ne pedagogom, ki se na vseh stopnjah čedalje pogosteje srečujemo s *posebnimi potrebami* otrok in mladih, ampak tudi vsem tistim, ki jih zanimajo učinki glasbe.

*Leon Stefanija (leon.stefanija@ff.uni-lj.si)
Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani*